

S paní Mgr. Evou Šrailovou na téma, jež se bytostně týká každého z nás, aneb

Životní prostředí je, když ...

Richard Kozohorský

Někde jsem si přečetl, že našinec nesnáší špínu. Jsme prý přepočliví, co se odpadů a jeho třídění týče, a je nám odporné znečištění čehokoli dokonce víc, než chapadla korupce. To fakt stojí za povšimnutí. Protože když se pozorně rozhledneme kolem sebe, svědčí to trochu o něčem jiném. Plasty a jiné harpampády za nás vynášejí z luk, lesů a hájů brigádníci po tunách, pro vajgly třeba na zastávkách MHD není pomalu kam šlápnout, vodu tekoucí přírodou a její čistotu vnímáme spíš s nedůvěrou a asi víme proč – a vzduch? Všudypřítomný prach, všechno to svinstvo, jímž ten vzduch znečišťujeme, vdechujeme. A s ním tu více, tu méně léčitelná onemocnění. Zdají se vám ty věty až příliš příkré? Ano, u nás v obci na tom zase až tak špatně nejsme. Ale jste-li všímaví, zajděte do Strančic na nádraží a vlakem do Prahy, například.

Je opravdu až tak složité udržovat životní prostředí v mezích „zákona“, paní Evo?

„Jak lidovou hantýrkou popisujete, problémů spojených s životním prostředím je celá řada a vidí to svojí optikou i laik. Tato témata jsou v podstatě životně důležitá. Nemůže nám být lhostejné, zda dýcháme čistý/znečištěný vzduch, pijeme ne/kontaminovanou vodu, ne/žijeme v hromadách odpadů atd. Právo na příznivé životní prostředí je kromě mnoha zákonů ukotveno i v Listině práv a svobod. Stanoví, že při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Někdy je toto dosahováno alespoň částečně, mnohdy vůbec.“

Životní prostředí je tedy prostor, v němž dýchám, a tudíž žiju. To zní docela jednoduše. Vy mi ale určitě řeknete, že je to jinak. Složitěji.

„Ano, životní prostředí je prostor pro život ve všech jeho podobách. Slovy definice soubor biotických a abiotických činitelů, s nimiž se živý subjekt dostává do kontaktu.“

Prosím...?

„Jinak řečeno soubor živých i neživých složek prostředí, se kterými jsme v kontaktu.“

Jak si vysvětlujete, že já, lidé kolem nás, jsme-li ovšem sebekritičtí, se chováme k životnímu prostředí macešsky?

„Myslíme velmi často hlavně na svůj momentální blahobyt a dokážeme kvůli němu v přírodě napáchat obrovské škody (bývaly civilizace, které si kvůli přílišné exploataci přírody pod sebou podřezaly větve). Příklady, jak krátkozrace vyu-

žíváme, až téměř zneužíváme, přírodní zdroje, je celá řada. Jeden za všechny. V České republice jsme přímo odborníky na „zalévání“ kvalitní půdy asfaltem pro účely výstavby logistických hal či nákupních středisek.“

Taky se ptáte, kdy tohle šílenství někdo konečně zastaví?

„Neříkám – zastavme veškerou výstavbu, ale využívejme technologie a způsoby výstavby šetrné vůči životnímu prostředí a přemýšlejme nad územím alespoň trochu v kontextu, cesta zpět není vždy jednoduchá. V ČR ztrácíme více než čtyři hektary půdy týdně, přičemž v našich klimatických podmínkách by se měl 1 cm půdy v průměru vytvořit za 100 let! To nám přece nemůže být lhostejné.“

Nechci sem vnášet statistické cifry nebo procenta, ale z průzkumů vyplývá, že lhostejnost v našem životním prostředí netřeba hledat mikroskopem.

„Průzkumy v tomto ohledu mohou být dosti zavádějící i protichůdné. Cítím potřebu zmínit, že na druhou stranu existuje celá řada ne/vládních uskupení, osvícených zástupců municipalit či firem i jednotlivců, kteří se starají o kvalitu životního prostředí, ať v lokálním či globálním kontextu.“

Takže na to, abychom konečně pochopili, co je v životním prostředí současné společnosti špatně, musíme mít i ministerstvo. Jenže i tam sedí náš člověk, že...

„Ministerstvo životního prostředí (MŽP) vzniklo v roce 1991, a prvním ministrem byl pan profesor Bedřich Moldan, kterého pamatuji ještě z dob studií. Trpělivě nám vysvětloval pojmy jako např. ekosystémové služby, NATURA 2000 atd. Dnes MŽP zaměstnává cca 700 lidí, a chci věřit, že to není jen zbytnělý úřednický aparát. Lidský faktor je pochopitelně zásadní, platí to všude. Jsou lepší i horší ministři/ministryně, tak to prostě je. Nicméně dle mého názoru je více než dobře, že máme vytvořen tento rezort, který má za úkol hájit zájmy týkající se životního prostředí, stejně jako třeba ministerstvo průmyslu a obchodu hájí zájmy průmyslníků a obchodníků.“

Naznačil jsem už v úvodu, jak problém životního prostředí vidím já. Obecně vzato, jásat nad tím, v jakém prostředí žijeme, rozhodně nemůžeme.

„Záleží na tom, kam Vaše oko dohlédne. Je bezesporu pravda, že existuje řada vážných celosvětových problémů, které mohou mít obrovské důsledky (klimatické změny, kácení

Mgr. EVA ŠRAILOVÁ

- > narozená v Karlových Varech
- > vdaná, má dva syny – Matěje a Štěpána
- > vystudovala Ochranu životního prostředí Přírodovědecké fakulty UK v Praze
- > zaměstnaná jako projektová manažerka Státního fondu životního prostředí
- > předsedkyně Českého svazu ochránců přírody Velké Popovice

deštných pralesů, například kvůli pěstování palmy olejné, světový rapidní pokles biodiverzity, plasty po celé zeměkouli, které už téměř začínají být součástí našeho potravního řetězce...). Do toho všeho je nás přes 7 miliard a světová populace stále narůstá.“

Na Velkopopovicku je fakt příjemněji...

„Vidím ho jako malebně utvářenou krajinu nadosah velkoměsta, která je, i přes určité problémy, úžasným místem pro život. Vážme si toho (není to samozřejmost), o své okolní prostředí pečujeme a nenechme si ho zastavět ani jiným způsobem znehodnotit.“

Nechtěla jste říct ještě víc zašpinit? Vždyť už jen šlápnout na kytku nebo vyhodit petlahev z okénka auta do pole je špinavé chování. A to nemluvím a kvantu škodlivých látek, jež oko Velkopopovicka nevidí, ale jsou tu.

„Ne, ve spojitosti s naším územím to takto dramaticky nevnímám. Stojí za zmínku, že se zde vlastně jistá míra „lhostejnosti“ vůči životnímu prostředí paradoxně vyplatila. Údolí Mokřanského potoka zůstalo totiž uchráněno výstavbou díky

průmyslovým splaškovým vodám, které potokem protékaly až do začátku 90. let, kdy byla postavena a zprovozněna Čistička odpadních vod.“

Nedávno jsem se dočetl, co černých skládek v České republice produkujeme. Když to domyslíme v souvislostech, nejsme až otrlí?

„Ano, odpady jsou vidět, a proto je často tato problematika diskutována na různých úrovních. Na našem území osobně vnímám posun k lepšímu, ale k ideálu máme stále ještě daleko. Když se podíváme o několik tisíc kilometrů dál, vidíme katastrofu úplně gigantického rozměru. V Tichomoří byl před třinácti lety objeven ostrov z odpadů o rozloze 6x větší než Francie, přezdíval se mu ‚sedmý kontinent‘. Dokument ‚Oceány plné plastů‘ uvádí, že vědci našli mikroplasty na všech světových plážích. To vše jsme ‚dokázali‘ za pouhých 60 let...! Český zákon o odpadech uvádí, že na prvním místě je prevence vzniku odpadu. Lidé se mnohdy vymlouvají na firmy a průmysl, ale měli by si uvědomit, že i domácnosti mají v tomto směru velkou hybnou sílu. Pokud budeme svým spotřebním chováním například podporovat obalovací všeobecnost, recyklaci nás nespasí. Týká se to nás všech.“

Jinými slovy, naše pozitivní myšlení v tomhle směru stále jaksi pokulhává. Ale co s tím?

„Řešení není jednoduché, až příliš se necháváme strhnout rukou trhu. Abychom žili v kvalitním životním prostředí, a přitom si udrželi životní standard, něco to stojí. Asi není jednoduché nastavit v této souvislosti celospolečenský žebříček hodnot. Přece nemůžeme naši životní úroveň posuzovat podle toho, jak nám roste hrubý domácí produkt. Chceme stále víc, ale to nejde do nekonečna. Co s tím? Volme ty naše představitele, co životní prostředí vnímají jako nosné téma a chovejme se tak, abychom nemuseli zpytovat svědomí vůči našim dětem a vnoučatům.“

Jakými problémy, co do životního prostředí, žije naše obec?

„Velkým problémem je silná automobilová doprava a dále lokální topeniště v topné sezóně. V rámci Komise pro životní prostředí fungující při Radě obce, proto vybízíme občany, aby neváhali využít například kotlíkové dotace. Nepřehlédnutelné téma je sucho. O vodu začíná i na našem území boj v přeneseném slova smyslu. Přetrvává stav, kdy nedokážeme efektivně zadržovat vodu v půdě a půdu soudobým způsobem hospodaření v krajině spíše umrtvujeme. Žížaly a další oživená složka půdy (edafon), jež vlastně odpovídají za úrodnost půdy, se stávají skoro ohroženým druhem. V našem území to natolik markantní není. Intenzivně se řeší také kůrovcová kalamita, která může v následujících letech velmi změnit krajinu Velkopopovicka i s dalšími doprovodnými problémy – eroze půdy, další snížení schopnosti zadržovat vodu v krajině aj.“

Přijde mi, že je stále příliš socialismu v nás; co je za plotem parcely nebo za vchodem do našeho bytu, tedy ono životní prostředí v praxi slova smyslu, nás stále příliš nezajímá.

„S jistými výhradami s vámi souhlasím, dnes není možné nikoho do ničeho nutit. Máme svobodu, díkybohu. Neplatí ale rozhodně paušálně, že bychom byli lhotejší. Známe řadu lidí, kteří se angažují ve prospěch veřejného zájmu a jsou i party lidí, které zkrášlují své okolí ‚ilegálně‘ např. výsadbou květin, tzv. guerilla gardening hnutí. Také vám drtivá většina lidí řekne, že mají rádi přírodu...čistou přírodu. Když jde o zásadní věci, jsme schopni demonstrovat a bojovat...za demokracii i za zdravé životní prostředí.“

Pojem životní prostředí je problém netušených rozměrů. Mimochodem, kdy vy jste přišla na to, že se příroda přestává usmívat?

„Takto bych to nenazvala, životní prostředí/příroda si v řadě případů dokáže pomoci i sama, nesmíme jen chtít změny k lepšímu hned. Představte si např. území severozápadních Čech, které bylo po desetiletí nazýváno měsíční krajinou. Byly zde již provedeny mnohé technické rekultivace a část území se ponechala samovolnému vývoji a vyplatilo se, krajina se postupně osidluje a biologové zde našli i chráněné druhy. Osobně jsem vyrůstala na malé vesnici, kde jsem měla dostatek času k přírodě takřka přilnout. Někdy si říkám, jestli něco takového může dnes mladá generace v takové míře zažít... Už jste viděl film Planeta Česko?“

Bohužel.

„Určitě se na něj zajděte podívat. Ukáže Vám, jak je naše příroda pestrá, i přes zmiňované problémy, před kterými samozřejmě nelze zavírat oči. A naláká obzvlášť děti k následným průzkumům, třeba blešvic v potoce nebo mnohonozek pod kameny.“

Cítím, že jste tímto vědním oborem pohlcena.

„Je to srdeční záležitost. A máte pravdu, životní prostředí je bezesporu oborem vědním a také multidisciplinárním. Mám kamarády, kteří studovali životní prostředí na ČVUT, mnozí samozřejmě na Přírodovědě, kde lze studovat mnohé obory spjaté s životním prostředím a specializovat se na různé oblasti – geologie, botanika, zoologie, hydrologie. Životní prostředí ale rezonuje i na Filosofické a třeba i na Právnické fakultě.“

Jsem z generace, jejíž tehdejší mudrcové teprve začínali přírodu devastovat a Prahu proměnili v Potěmkinovu vesnici. Pravidelná údržba, natož čistota tehdejšího životního prostředí zajímala možná jednotlivce. Zato tolik nejezdila auta, kolem Národního divadla tak tři čtyři za den, nebylo sucho, na Vltavě u Žofina byla plovárna...

„Zůstanu lehkou optimistkou; i když jsme si v minulých letech zažili trochu toho vodního stresu, situace snad není patová. Musíme však zásadním způsobem změnit způsob hospodaření v krajině, v této oblasti jsou obrovské rezervy ke zlepšení. Poslední v řadě jsou i technická řešení, jak si vodu zajistit. Druhou stranou mince jsou bazény v našich zahradách a splachování pitnou vodou. Je to luxus a plýtvání v jednom ve srovnání s lidmi, jimž se voda zoufale nedostává. A narůstající doprava? To je téma k samostatné diskuzi. Všeobecně fandím alternativním pohonům, ale určitě ne spalování obilí pro pohon aut. Preferuji moderní hromadnou dopravu, která by mohla vyřešit ucpané dopravní tepny a tím rapidně zlepšit kvalitu ovzduší.“

Snad to nevyzní jako jakési budovatelské klišé, zmíním-li, že řešit životní prostředí by měl začít každý sám v tom svém. A obecně, v naší obci?

„Jak jsem již uvedla výše, volme si zástupce, kteří na otázky životního prostředí slyší a dokáží slova proměnit v činy. Využívejme co nejvíce hromadnou dopravu, šetrné spotřebiče, neplýtvajme... Vzorce našeho chování se zpravidla kopírují z generace na generaci. Učme své potomky chovat se k přírodě a ke svému okolí s respektem. Můžeme se připojit k iniciativám, které apelují za udržitelný způsob života. Dovolte mi zmínit i petici České společnosti ornitologické s trefným názvem ‚Vraťme život do krajiny‘. Kdo bude chtít, cestu k ní si najde.“

Pokud byste pozvala občany porozhlédnout se za ploty zahrad, kam by to bylo?

„Naš přírodní park má pomyslnou páteř, již jsou dva toky – Mokřanský a Křivoveský. Stojí za to projít se tam, obzvlášť na jaře, kdy se příroda probouzí. Všem, kteří si toto území ještě nezamilovali, to vřele doporučuji. Velkopopovicko, konec konců, nebylo přece vyhlášeno přírodním parkem pro nic za nic. Udržme ale jeho zelenou tvář a neustupujme developerským tlakům, ať se i z tohoto krásného území nestane jen další řádní připražený satelit, jehož obyvatelé okolní příroda vlastně ani moc nezajímá, protože nemá zábavní parky s řádnou porcí adrenalinu.“

Jakou odezvu mají aktivity vaší organizace v naší obci?

„Z většiny aktivit ČSOP (Českého svazu ochránců přírody) mám dobrý pocit. Nejde pochopitelně o akce ‚mainstreamové‘, ale trůfám si říct, že postupně získáváme sympatizanty i spolupracovníky z řady oblastí.“

A propos, paní Evo, jak se cítíte v životním prostředí Velkopopovicka?

„Několik posledních let moje srdce pro Velkopopovicko doslova tepe.“

Děkuji Vám za rozhovor.